

ОСТАННЯ З ОДНОРОГІВ

Роман

Розділ 1

Однорожка жила в бузковому лісі, сама-самісінька. Була вона дуже стара, але не усвідомлювала цього. З плином часу її забарвлення змінилося й нагадувало вже не безтурботну морську піну, а сніжок, що тихо спадає в місячну ніч. Однак очі залишалися чистими й невтомними, вона досі рухалася легко, наче тіль по морській воді.

Вона була геть не схожа на рогатого коня, якого часто зображають і описують, вважаючи, що це і є справжній одноріг. Менша від звичайної кобили, вона мала ратиці й відзначалася прадавньою дикою грацією, якої зовсім немає в коней. Цю рису несміло й блідо наслідують олені й передражнюють козли в карикатурному танці. На довгій тонкій шиї Однорожки голова здавалася меншою, ніж була насправді. Майже до сере-

дини тулуба спадала грива – м'якенька, як пушинка кульбаби, й легенька, як хмарка. Голову вінчали шпичасті вуха, а пучки білого волосся на бабках прикрашали зграбні ноги. Довгий ріг над її очима саяв і мерехтів перламутром навіть темної горобиної ночі. Ним Однорожка вбивала драконів, зцілювала королів, у яких не гоїлись роз'ятрені отрутою рани, й збивала стиглі каштани ведмежаткам.

Однороги безсмертні. Така вже в них натура – жити самотою, весь час в одному й тому самому місці. Зазвичай це ліс, у якому є озерце з досить чистою гладінню, де можна бачити своє відображення. Еге ж, вони трохи марнославні, маючи себе за найгарніших на весь світ, ще й магічних створінь. Однороги вкрай рідко спаровуються, і жодна місцина не зрівняється чарами з тією, де народилося їхнє маля. Востаннє вона бачила іншого однорога так давно, що тоді юні дівчата, які час від часу приходили шукати її, гукали її інакше – іншою мовою, не теперішньою. Так, у давнину вона й не відала, що таке місяці, роки, століття, ба навіть пори року. В її лісі вічно тривала весна, бо в ньому вона пробувала й цілими днями ходила серед високих буків, споглядаючи тварин, що жили в норах і кущах, у гніздах і печерах, на землі й на верховітті. Покоління за поколінням вовки та кролики полювали, паслися, кохалися, народжували дитинчат і помирали. А що в Однорожки ніколи не було чогось такого, то їй не набридало спостерігати за ними.

Одного дня двоє чоловіків з довгими луками їхали верхи її лісом, полюючи на оленів. Однорожка йшла назирці за ними так тихо, що навіть коні не зачули її. Побачивши мисливців, вона пройнялася давнім і дивним мішаним почуттям ніжності й тривожності. Однорожка воліла не показуватися людям на очі, але їй подобалося крадькома розглядати прибульців і підслуховувати їхні розмови.

– Я недобре почуваюся в цьому лісі, – буркнув старший із двох мисливців. – Там, де живуть однороги, навіть звірі навча-

ються чарувати. Їм ідеться про те, щоби зникати з очей. Не знайдемо тут дичини.

– Однорогів уже віддавна немає на світі, – відповів молодший мисливець. – Якщо вони взагалі колись були. Це звичайний собі ліс, як і всі інші.

– Чому ж тоді тут ніколи не опадає листя й не йде сніг? Кажу тобі, що на весь світ залишився один одноріг. Хай щастить цьому самотньому старенькому. Поки він живе в цьому лісі, не знайдеться мисливця, що приторочив би до сідла принаймні синицю. Їдьмо далі, сам побачиш. Я знаю, що воно таке – однороги.

– Ти знаєш їх тільки з книжок, – зауважив молодший. – Та ще з легенд і пісень. За часів правління наших трьох королів не було й згадки про однорога в цій країні чи в якійсь іншій. Ти знаєш про цих істот не більше, ніж я. Я ж читав ті самі книжки, слухав ті самі перекази й теж ні разу не бачив однорога.

Мовивши це, він з кислою міною посвистував собі під ніс. Старший трохи помовчав і повів далі:

– Одного разу моя прабабуся бачила однорога. Про той випадок вона частенько розповідала мені, малому.

– Та невже? І впіймала його золотою вуздечкою?

– Ні. Не було в неї такої розкоші. Це тільки в казочках однорогів ловлять золотою вуздечкою. Щоб приманити цю істоту, досить мати чисте серце.

– Говори-говори, – пирхнув молодший мисливець. – Вона, либонь, їздила верхи на цьому однорозі? Без сідла, просто під деревами, як ото німфа на початку світу?

– Прабабуся боялася великих тварин, – сказав перший мисливець. – Їй і на гадку не спало б їздити на ньому. Вона нерухомо сиділа, а одноріг поклав голову їй на коліна й заснув. Прабабуся не рухалася, доки він не прокинувся.

– І як він виглядав? Пліній описує однорога як люту істоту з басовитим ревучим голосом, з тілом коня, головою оленя, ногами слона, хвостом ведмедя та з одним чорним рогом завдовжки два лікті. А китайці...

– Прабабуся сказала лише, що одноріг гарно пахне. Вона не зносила духу свійських тварин, навіть котів і корів, не кажучи вже про диких. А ось запах однорога їй сподобався. Якось вона аж заплакала, розповідаючи мені про цей випадок. Звичайно, вона була дуже стара, отож і пускала сльозу, коли що-небудь нагадувало їй молодість.

– Краще повернімося і пополюймо десь в іншому місці, – несподівано запропонував другий мисливець.

Однорожка беззвучно відступила в хащі й рушила за ловцями, коли вони, розвернувши коней, випередили її. Їхали мовчки. Неподалік узлісся другий тихо спитав:

– Як гадаєш, чому зникли однороги? Звичайно, якщо вони взагалі були.

– Хто його знає? Світ змінюється. А ти сам сказав би, що в наші часи їм добре ведеться?

– Та ні. Але ж навряд чи хтось колись назвав би свої часи добрими для однорогів. Пригадую, не раз чув я різні оповідки... Ба, щоразу чи то вино мене морило, чи то в голові було щось інше. Ет, це дрібниці. Поки не стемніло, ще встигнемо пополювати, якщо поспішимося. Вперед!

Вибравшись із лісу, вони пришпорили коней у галоп. Недалеко від'їхавши, старший мисливець озирнувся і крикнув, немовби бачив однорога, причаєного в тіні:

– Залишайся на місці, бідолашне створіння! Цей світ не для тебе. Залишайся у своєму лісі й дбай, щоб дерева зеленіли, а приятелі довго жили. Не завертай собі голови юними дівчатами, бо стануть вони хіба що дурнуватими бабусеньками, нічим більш. Хай щастить!

Стоячи на узліссі, Однорожка гучно проказала:

– Я єдина з усього мого поріддя.

За понад сто років це були перші слова, які вона вимовила. Досі не озивалася навіть сама до себе.

«Та не може такого бути, – подумала вона. Їй ніколи не вадила самотність, ніколи не кортіло побачитися з кимось з одноплемінників, бо ж завжди була певність, що є такі на світі. Знаючи це, одноріг не потребує компанії. – Якби все моє плем'я згинulo, я відчула б це по собі. Теж згинulo б. Мене ніяк не омине все, що йому трапляється».

Налякавшись свого голосу, Однорожка мимоволі пустилася навтіки. Прудка й осяйна, мчала темними стежками свого лісу, натикаючись на галявини – то нестерпно сліпучі від трави на осонні, то втонулі у м'якій тіні – й проймаючись усім навколо – від різнотрав'я, що торкалося ніг, до меткого, як комашка, сріблясто-блакитного мерехтіння листків, розколиханих подувами вітру.

«О ні, несила мені покинути це все, ніколи не здобудуся на таке, нехай навіть стану останньою з усіх однорогів на весь світ, – подумала Однорожка. – Тільки тут я можу жити. Знаю тут кожну річ на запах і смак. Знаю, чим вона є. Чого ще мені шукати у світі, крім цієї місцини?»

Та коли вона врешті зупинилась і стояла, слухаючи каркання ворон і сварку білок над головою, спало їй на гадку: «А може, вони вирішили разом податися кудись далеко? Ану ж вони десь сховалися й чекають мене?»

З тієї миті сумніву й вагання наша Однорожка вже не знала спокою. Відколи прийшла їй у голову думка, що доведеться покинути свій рідний ліс, годі було встояти на місці. Стривожена й нещасна, вона невпинно бігала біля озерця. Робити вибір – це не для однорогів. І вдень і вночі вона казала собі то «ні», то «так», то знову «ні» й уперше відчула, як по її тілі повзуть хвилини, немов черви.

– Нікуди я не піду. Те, що люди якийсь час не бачили однорогів, ще не означає, що ті зникли всі до одного. Навіть якби це виявилось правдою, я б не пішла звідси. Я ж тут живу.

Та врешті однієї теплої ночі Однорожка прокинулася і сказала сама собі:

– Так, і то вже.

Вона мчала лісом, стараючись ні на що не дивитися, не ловити запахів, не відчувати землі під ратичками. Нічні птахи та тварини – сови, лисиці й олені – зводили голови, коли Однорожка пробігала мимо, але вона не зважала на них.

«Мушу щонайшвидше вибратися звідси, – постановила вона подумки. – А повернуся сюди, як тільки випаде нагода. Може, не доведеться мені мандрувати в далекі краї. Чи знайду їх, чи ні – все одно повернуся якнайскоріше».

Під місячним промінням путівець, що вів від узлісся, блищав, як річка, та щойно відбігши від дерев, Однорожка зразу відчула, який він твердий і як далеко тягнеться. Вона вже ладна була повернутись, та натомість глибоко вдихнула лісове повітря, що досі тяглося за нею, і втримувала його в роті, як квітку, доки могла.

Довгий шлях біг у безвість, і не було йому кінця-краю. Він пролягав через села й містечка, гори й рівнини, кам'яністі пустелі й луки поміж скель. Усі місцини були йому чужі, й ніде він не відпочивав. Гнав Однорожку вперед, бився об її ноги, наче прибійна хвиля, дражнив, не давав їй спинитися і прислухатися до безмежного простору, як вона звикла це робити. В її очах завжди було повно пилу, а грива зробилася цупкою і важкою від бруду.

У лісі час завжди проминав Однорожку, а в цих безконечних мандрах вона пронизувала його. Змінювалися барви дерев, стрічні тварини обростали густою шерстю і скидали її; під примхливими вітрами хмари то повзли, то гналися, то рожевіли й

золотилися проти ясного сонця, то сизіли перед бурею. По всіх усюдах шукала Однорожка своє плем'я, та не знаходила жодного сліду по ньому. Не траплялося про нього згадки в жодній з усіх різномовних балачок, які вона чула на шляху.

Якось рано-вранці, захотівши звернути з дороги й поспати, вона побачила чоловіка, що сапав грядку на городі. Знала, що їй конче треба сховатись, а проте стояла на місці й спостерігала його роботу, поки він не випростався і не вгледів її. Був це товстун, його щоки дрижали з кожним кроком.

– Ох, – озвався він. – Ох, яка ж ти прекрасна!

Знявши зі себе ремінь і зробивши на ньому петлю, товстун незграбно, перевальцем рушив до Однорожки. Її це скоріше потішило, ніж налякало. Чоловік розпізнав її. Віддавна твердо знав, що саме це йому й годиться робити повік-віки – сапати ріпу та ганятися за чимось осяйним і прудким, незрівнянно прудкішим від людини. Отож кинувся на Однорожку, а вона югнула від нього так легко, ніби її вітром здуло.

– Колись на мене полювали з дзвонами та хоругвами, – зауважила вона. – У той час люди знали, що мене можна упіймати в єдиний спосіб – влаштувати такі дивовижні, небачені лови, щоб я зацікавилася і підійшла ближче до ловців. І все одно мене ні разу не схопили.

– Просто я послизнувся, – заперечив чоловік. – Бережись, красунечко.

– Я ніколи не могла збагнути, – розмірковувала вголос Однорожка, поки він підводився із землі, – навіщо ви, люди, ловите мене. Нащо я вам здалася?

Товстун знову зробив випад, і вона спритно ухилилася, невловна, наче туман.

– Гадаю, ви самі себе не знаєте, – додала вона.

– Спокійно, кося. Стій-но. – Спітніле обличчя чоловіка вкрилося брудом, він хапав ротом повітря. – Красунечка, – видихнув він. – Ти ж моя гарненька кобилка.

– Кобилка?! – Однорожка так пронизливо протрубила це слово, що чоловік припинив ловлю і затулив долонями вуха. – Кобилка?! – перепитала вона ще раз. – Цебто я з кінської породи? За таку ти мене маєш? Ось такою мене бачиш?

– Бачу добрячу конячку, – пихнув товстун. Спершись на паркан, він витирав обличчя. – Почистити тебе щіткою та скреблом і скупати – станеш найгарнішою на весь світ кобилою.

Товстун знову простягнув руку з ременем.

– Відведу тебе на ярмарок, – сказав він. – Ну ж бо, кося, йди сюди.

– Кося, – повторила Однорожка. – Ось кого ти хочеш упіймати. Білу кобилу з гривною, повною реп'яхів.

Чоловік наблизився до неї. Зачепивши рогом ремінь, вона вирвала його з рук і жбурнула через дорогу – на луку зі стокротками.

– То я, по-твоєму, кобила? – пирхнула вона. – Еге ж бо, таки кобила!

Якусь мить чоловік стояв дуже близько до Однорожки, й вона кинула погляд великих очей на його підсліпуваті, втомлені та здивовані очиці. А тоді крутнулась і помчала дорогою так шпарко, що люди, спостерігши її, гукали: «Оце так кінь! Справдешній кінь!». А один старий тихо сказав своїй жінці:

– Це арабський кінь. Колись я був на кораблі, де взяли такого на борт.

Відтоді Однорожка уникала сіл і містечок навіть уночі, хіба що не було змоги обійти їх. Хоч як береглася, та кілька разів її пробували впіймати, причому щоразу так, як ото ловлять заблукалу білу кобилу. Ніхто не здогадався, що це треба робити з гумором та з пошаною, належною кожному однорогові. Натомість ловці приходили з мотузками, сітками та приманками – кусниками цукру, свистіли й кликали її то Бесс, то Неллі. Коли Однорожка сповільнювала біг, їхні коні ловили її запах, а тоді